

editör: emin karip

SINIF yönetimi

mehmet okutan
naciye aksoy
yüksel özden
gülay ekici
ibrahim kısaç
muammer ergün
bülent öztürk
abbas türnüklü
mehmet güven
asım özdemir

ON ALTINCI BASKI

Editör: Prof. Dr. Emin KARİP

SINIF YÖNETİMİ

ISBN 978-605-4282-60-9
DOI 10.14527/9786054282609

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ocak 2002, Ankara

16. Baskı: Aralık 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

SINIF YÖNETİMİ VE DİSİPLİN

Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili problemlere çözüm aramada izlenen yaklaşım bu kavramların nasıl anlaşıldığına bağlıdır. Bu nedenle bu kavramların doğru tanımlanması ve anlaşılması gerekir. *Yönetim* öğretme rolünün, akademik ve toplumsal amaçların gerçekleştirilmesini sağlamak için uygun koşulların ve ortamın düzenlenmesi-oluşturulması boyutu üzerinde odaklanır. *Sınıf yönetimi*, sınıfta öğrenmeye uygun bir ortamın oluşturulmasını, fiziksel düzenlemeleri, öğretimin akışını ve zamanın yönetimini, sınıf ortamında ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmesini, iletişimin düzenlenmesini ve öğrenci motivasyonunun sağlanmasını içerir. Sınıf yönetimi, düzenli ve güvenli bir öğrenme ortamını oluşturan öğretmen davranışları ve sınıf düzeni-organizasyonu ile ilgili tüm etkenlerin örgütlenmesi biçiminde de düşünülebilir. *Disiplin* ise, ortamın düzen ve güvenliğini ya da öğrenmeyi olumsuz etkileyen, engelleyen öğrenci davranışlarına öğretmenin gösterdiği tepki ve eylemleri içerir.

Yönetim ve disiplin kavramları genellikle otoriter bir güç ilişkisini çağrıştırabilir. Ancak bu çağrışım öğretmen ve yöneticilerin algılama biçimi ve yönetim anlayışları ile ilgilidir. Bir öğretmen sınıf yönetiminde güç kullanmaya yönelebilir ve otoriter bir yaklaşımla disiplin problemlerini çözmeye eğilimi içinde olabilir. Burada öğretmen “patrondur” ve önemli olan itaatin sağlanmasıdır. Sınıf yönetiminde güce dayalı bir kontrolün tam tersine öğretmenin lider olarak görüldüğü, öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmak için ortamın düzenlenmesinden, örgütlenmesinden sorumlu olduğu bir yönetim anlayışı benimsenmelidir. Burada ise önemli olan sorumluluktur; öğrencide sorumluluk bilincinin oluşturulmasıdır.

Öğrenciden itaat bekleyen otoriter öğretmen, sınıfta ne yapılacağını ve nasıl yapılacağını kendisi belirler. Öğretmen öğrenciye göre uyarılma ve düzenlemeler yapmaz. Öğrenci öğretmene göre durumunu uyarlamak zorundadır. Farklı durumlara uyum sağlamada güçlük çeken ya da uymayı reddeden öğrenci problem olarak görülür. Öğretmen öğrenciye ne yapılacağını göstermekten çok, ne yapılacağını söyler. Daha iyi nasıl yapılabileceğini öğrencilerle tartışmaz. Öğrenci değerlendirme sürecine de katılmaz, öğretmen inceler ve not verir. Kısacası öğretmen sınıfta konumu gereği güç ve otoriteyi temsil eder ve bu güç paylaşamaz. Öğrenci yapmak istemiyorsa öğretmen zorla yaptırır. Yapmıyorsa; çözüm genellikle zorlama, güç kullanma, hatta şiddete başvurma, ve çoğu zaman aileyi ya da okul yönetimini de bu güç kullanmanın bir parçası haline getirerek öğrencinin mutlak itaatini sağlamaktır.

Otoriter öğretmenler, öğrencilere kurallara uymayı öğretirler. Otoriter öğretmenin yaklaşımı “kurala uy, yoksa ...” biçimindedir. Öğrenci kurala uyar, çünkü kurala uyduğu için ödüllendirilecek, uymadığı için cezalandırılacaktır. Kuralların kendi haklarının ve başkalarının haklarının korunması için olduğunu düşünmez. Otoriter öğretmen itaati vurgular ve itaatsizliği cezalandırır.

Sorumluluk kazandırmayı hedefleyen ve önderlik yapan yönlendirici öğretmenler ise, öğrencilere sınıf ortamında karar vermeyi ve bu kararın sonucu olan tercihin sorumluluğunu kabul etmeyi öğretirler. Öğrenci kuralları öğrenmenin yanında, kuralların gerekçelerini ve sonuçlarını da öğrenir. Kurala uymamanın bir yaptırımı varsa, bu yaptırımın da ussal bir gerekçesinin olması gerekir. Hatta, öğrenci kuralların

ve yaptırımların belirlenmesinde katkı sağlayarak, sınıf ortamında düzenin ve öğrenmeye uygun koşulların sağlanmasında kendi sorumluluğunu daha iyi anlar. Böyle bir yaklaşım izleyen öğretmen, öğrenciye kendi davranışlarını kontrol edebilme yeterliği kazandırır.

Sorumluluk anlayışıyla sınıfını yöneten ve disiplin sağlamayı amaçlayan bir öğretmen, öğrencilerin ne yapacağı ve çalışmaların hangi koşullarda tamamlanacağı konusunda öğrencilerin de katkısını sağlar. Öğrenci, öğretmenin ne beklediği konusunda bir çelişki yaşamaz. Çünkü öğretmen, öğrenciden belediklerini bir model olarak yaşar ve gösterir. Öğretmen, öğrencilerin kendi çalışmalarının değerlendirilmesine katılımlarını ister ve öğrencileri dinler. Öğretmen, öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırır ve bunu yaparken öğrenciyi karşısına almaz ve zorlamaz. Öğrenci, kendi başarısının ve davranışlarının sorumluluğunu üstlenerek, başarısının kendi çalışmalarının ürünü ve sonucu olduğuna inanır.

Sınıf yönetiminin iki temel amacı vardır. Birincisi, sınıfta öğrenci motivasyonunu artıracak düzenli ve güvenli bir ortam oluşturmaktır. İkincisi ise, öğrenci sorumluluğunu geliştirmek ve öğrencilere kendi davranışlarını düzenleyebilmelerini öğretmektir. Etkili bir sınıf yönetiminde öğrenci davranışı güç ve zorlama ile değil, öğrencilere kendi öğrenme ortamlarını kontrol etmeyi ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğreterek düzenlenir. Sınıf yönetimi öğrencilerin sorumluluk bilincinin geliştirilmesinde, kendilerini değerlendirme, kontrol etme ve bireysel kontrolü içselleştirmelerinde bir araç olarak görülmelidir.

Bu kitapta yazarlar, sınıf yönetimi ve disiplini öğrencinin kendi davranışlarını kontrol edebilme yeteneğinin geliştirilmesinin bir aracı olarak görmektedir. Öğretmen olarak amacımız, öğrencilere itaati öğretmek değil; kendi davranışlarını düzenleme yeterliğini geliştirmek ve sorumluluk bilincinin oluşmasını sağlamak olmalıdır. Bu kitapta yazarlar, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ve disiplin konusunda kazanmaları gereken temel bilgi ve becerileri böyle bir yaklaşımla sunmaya çaba ve özen göstermişlerdir.

Sınıf yönetimi ve disiplin konusunun çok boyutluluğu, çok yazarlı bir çalışmayı zorunlu kılmıştır. Sınıf yönetimi disiplinlerarası bir alandır. Sınıf kuralları ve disiplin politikalarının oluşturulması, öğrenmeye uygun ortamların oluşturulması, öğretimin yönetimi, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin düzenlenmesi, öğrenci motivasyonu, sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi, okulda çatışmaların çözümünde problem çözme ve arabuluculuk yöntemlerinin uygulanması, anababa ile ilişkilerin düzenlenmesi ve öğrenci disiplin işlerinin yürütülmesi birden fazla disiplini ilgilendirmektedir.

Bu kitabın on beşinci baskısını yayıma hazırlayan, editöryel güncellemelerde birlikte çalıştığımız Pegem Akademi ekibine teşekkür ederim.

Bölümler ve Yazarları

Editör: Prof. Dr. Emin KARİP

1. Bölüm: Disiplin Problemlerinin Sürekliliği

Doç. Dr. Mehmet Okutan, Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0000-0003-2522-3959

2. Bölüm: Sınıf İçi Kurallar

Prof. Dr. Naciye Aksoy, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0001 0002 3156 6473

3. Bölüm: Sınıf İçinde Öğrenme Öğretme Ortamının Düzenlenmesi

Prof. Dr. Yüksel Özden, İbn Haldun Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
ORCID No: 0000-0003-2978-2344

4. Bölüm: Öğretim Yönetimi

Prof. Dr. Gülay Ekici, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0000-0003-2418-1929

5. Bölüm: Öğretmen-Öğrenci İletişimi

Prof. Dr. İbrahim Kısaç, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4261-1769

6. Bölüm: Sınıfta Motivasyon

Doç. Dr. Muammer Ergün, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0000-0003-1066-8066

7. Bölüm: Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi

Merhum Doç. Dr. Bülent Öztürk, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi

8. Bölüm: Öğrenciler Arasındaki Çatışmaların Çözümünde Problem Çözme ve Arabuluculuk

Prof. Dr. Abbas Türnüklü, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
ORCID No: 0000-0002-7209-0768

9. Bölüm: Ana-Baba ile İlişkiler

Prof. Dr. Mehmet Güven, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
ORCID No: 0000-0002-0134-7562

10. Bölüm: Öğrenci Disiplin İşleri ve Uygulamaları

Dr. Öğr. Üyesi Asım Özdemir, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi (Emekli)
ORCID No: 0000-0003-2050-0515

***Merhum Doç. Dr. Bülent ÖZTÜRKün
aziz hatırasına ithaf olunur.***

İÇİNDEKİLER

Sınıf Yönetimi ve Disiplin	iii
Bölümler ve Yazarları	v
İçindekiler.....	vii

1. BÖLÜM DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN SÜREKLİLİĞİ

Mehmet Okutan

(ss: 1-9)

DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN SÜREKLİLİĞİ.....	2
TOPLUMSAL DEĞİŞME	5
BİLGİ PATLAMASI VE OTORİTEYE SAYGININ YOK OLMASI.....	5
ŞİDDETİN MEDYATİKLEŞMESİ	7
AİLE YAPISININ DEĞİŞMESİ	8
BİLGİ YETERSİZLİĞİ	9
KAYNAKÇA	9

2. BÖLÜM SINIF İÇİ KURALLAR

Naciye Aksoy

(ss: 11-33)

SINIF İÇİ KURALLAR	12
OKUL VE SINIFTA KURALLARIN ÖNEMİ	13
ÖĞRETMENİN KİŞİLİĞİ İLE KURALLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	15
SINIF KURALLARININ OLUŞTURULMASI	16
Merkezi ve Okul Kurallarının Belirlenmesi	16
Sınıf Kurallarının Planlanması	17
ETKİLİ SINIF KURALLARININ ÖZELLİKLERİ	17
Sınıf Kurallarının Oluşturulması Sürecine Öğrenci Katılımını Sağlama.....	17
Kuralların İfade Edilişi	19
Kural Sayısı	20
Kuralların Sunumu	20
Kuralların Öğretilmesi.....	21
Kuralların Uygulanması ve İzlenmesi	22
Okul Yönetimi ve Aile Desteğini Almak.....	24
OKULA DAYALI DİSİPLİN PLANI OLUŞTURMA.....	25
Okula Dayalı Disiplin Planı Oluşturma Süreci.....	26
Aşama 1 - Disiplin Planını Oluşturacak Takımı Belirlemek.....	26
Aşama 2 - Disiplin Planı Taslağını Oluşturmak.....	27
Aşama 3 - Disiplin Planı Taslağını Tartışmaya Açmak	27
Aşama 4 - Disiplin Planının Onaylanması	28
Aşama 5 - Disiplin Planının İlgililere Duyurulması	28
SINIF İÇİ KURALLARA İLİŞKİN ÖRNEKLER VE ETKİNLİKLER	28
KAYNAKÇA	33

3. BÖLÜM SINIF İÇİNDE ÖĞRENME ÖĞRETME ORTAMININ DÜZENLENMESİ

Yüksel Özden

(ss: 35-69)

SINIF İÇİNDE ÖĞRENME ÖĞRETME ORTAMININ DÜZENLENMESİ.....	36
Sınıf Ortamı.....	37
Sınıf Ortamının Değişkenleri.....	38
Kural ve Beklentilerin Açıklığı.....	39
Ödül ve Teşvik.....	39
Öğretme Yeteneği.....	40
Yüksek Beklenti.....	41
Öğrencilerin Derse Katılımı.....	42
Öğrenci-Öğretmen İlişkileri.....	43
Okul Aile İlişkileri.....	45
Moral ve Grup Normları.....	45
Öğretmenlerin Kendi Aralarındaki ve Yönetimle İlişkileri.....	46
Fiziksel Çevre.....	47
SINIFTA ÖĞRENME ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ.....	52
Sınıf Ortamının İyileştirilmesi İçin Gelişimsel Yaklaşımın Önerileri.....	53
Sınıf Ortamının İyileştirilmesi İçin Yapılandırmacı Yaklaşımın Önerileri.....	61
SINIF ORTAMI OLUŞTURMADA ÖĞRENCİ ROLÜ.....	63
Öğrenci Sorumluluğunun Temelleri.....	63
Öğrencilerde Sorumluluk Duygusunu Geliştirmede Öğretmenin Rolü.....	64
SON SÖZ.....	66
KAYNAKÇA.....	69

4. BÖLÜM ÖĞRETİM YÖNETİMİ

Gülay Ekici

(ss: 71-112)

ÖĞRETİM YÖNETİMİ.....	72
ÖĞRETİM YÖNETİMİNDE TEMEL VARSAYIMLAR.....	72
Öğrenci Hakkında Varsayımlar.....	72
Öğretmen Hakkında Varsayımlar.....	73
ÖĞRETİM YÖNETİMİNİ ETKİLEYEN BOYUTLAR.....	74
Öğretim Programı.....	74
Etkili Öğretim İçin Gerekli Öğretmen Becerileri.....	75
Öğretim Etkinliklerinin Planlanması.....	84
Öğretim Etkinliklerinin Uygulanması.....	85
Öğretim Etkinliklerinin Yönetimi.....	90
Öğretim Etkinliklerinin Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Temel Hususlar.....	91
Materyallerin Seçimi ve Kullanımı.....	91
Etkinlikler Sırasında Öğrenci Dikkatinin Çekilmesi.....	92
Öğrenci Katılımının Sağlanması.....	93
Etkinliklerin Düzenlenmesi.....	94

Etkinlik Türleri	94
Masa Başı Etkinliklerinin Yönetimi.....	94
Grup Etkinliklerinin Yönetimi	97
Anlatım Etkinliklerinin Yönetimi	100
Tartışma Etkinliklerinin Yönetimi	101
Zamanın Etkili Kullanımı	103
KAYNAKÇA	109

5. BÖLÜM

ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİ

İbrahim Kısac
(ss: 113-132)

ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİ	114
Etkili Öğretmen-Öğrenci İletişiminin Kurulması	114
Açık ve Saydam Olma Becerisi	115
Konuşma ve Aktarma Becerileri	116
Öğrencilerle Etkili İletişim Kurmada Kullanılabilecek Bazı Beceriler	116
Geribildirim Verme Becerisi	119
Alma ve Dinleme Becerileri	120
Aktif Dinleme	120
Sözel Olmayan Mesajları Dinleme ve Anlama	120
Sözel Mesajları Dinleme ve Anlama.....	122
Bireyi Bir Bütün Olarak Dinleme.....	122
Empatik ve Yargılayıcı Olmayan Dinleme	123
Dinleme Becerilerinizi Sorgulayın	124
ETKİLİ İLİŞKİLERİN SİSTEMATİK OLARAK OLUŞTURULMASI	124
Öğrencileri Tanıma.....	125
Öğrencilerle İlişkileri Gözden Geçirme	125
Öğrencilerle Yüksek Beklentiler İçinde İlişki Kurma	125
Öğretmen Beklentilerinin Olumsuz Etkilerinden Kaçınma	126
Kişisel Yakınlaşmalar İçin Fırsatlar Yaratma.....	128
Öğrenci Etkinliklerine İlgi Gösterme	128
Öğrencilerle Öğle Yemeği Yeme	128
Görüşmeler Düzenleme.....	128
Öğrencilere Kart ve Not Gönderme	128
Dilek Kutuları Kullanma	129
Okul Gün ve Gecelerine Katılma	129
Spor Faaliyetlerine Katılma	129
Yeni Gelen Öğrencilere Okuldaki Görevlileri Tanıtma	129
KENDİNİZİ DEĞERLENDİRİN	130
Kişiler Arası İletişim Yeterliği	130
Öğretmen-Öğrenci İlişkisini Belirleme Formu	131
KAYNAKÇA	132

6. BÖLÜM SINIFTA MOTİVASYON

Muammer Ergün

(ss: 133-148)

SINIFTA MOTİVASYON	134
İçsel ve Dışsal Motivasyon	135
MOTİVASYON VE DİKKAT	136
MOTİVASYON KURAMLARI	137
Davranışçı Kuram	137
Bilişsel Kuram	137
Sosyal Öğrenme Kuramı	138
İnsancıl Kuram	139
MOTİVASYONUN PLANLANMASI	139
Ders Başlangıcında Motivasyon	139
Tutum	140
İhtiyaç	140
Ders İşlenişinde Motivasyon	143
Uyarım	143
Etki	143
Dersin Bitiminde Motivasyon	144
Anlama	144
Pekiştirme	144
SINIF İÇİ MOTİVASYON STRATEJİLERİ	144
Öğrencilerin İlgiğini Anlayabilme	145
Konunun Kullanılabilirliğini Açıklama	146
Öğrencilerin Başarı Beklentisi Geliştirmelerine Yardımcı Olma	146
Dersi İlginç Hale Getirme	146
Öğrencilerde İstek Uyandırma	147
Ödüller Kullanma	147
KAYNAKÇA	148

7. BÖLÜM SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ VE GİDERİLMESİ

Bülent Öztürk

(ss: 149-192)

SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ÖNLENMESİ VE GİDERİLMESİ	150
SINIFTA İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR	150
Tanımı	152
Sınıflaması	152
Akademik Açıdan Problemler	152
Sosyal Açıdan Problemler	153
Fiziksel Donanım ve Ortama Zarar Verme	155
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ORTAYA ÇIKMASINA SEBEP OLAN KAYNAKLAR	155

Sınıfın Yapısından Kaynaklanan Problemler	155
Öğrenciden Kaynaklanan Problemler.....	157
Öğretmenden Kaynaklanan Problemler	163
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN ORTAYA ÇIKMASINI ENGELLEME	167
Sınıfa Hakimiyet.....	168
Öğrencilerle İletişim	172
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARIN NİTELİKLERİ	180
İSTENMEYEN DAVRANIŞLARI GİDERME YOLLARI	184
Görmezlikten Gelmek.....	185
Sözel Olmayan Uyarma Yollarını Kullanma	186
Sözel Olarak Uyarma	188
Sınıf Dışında Görüşme	191
KAYNAKÇA	192

8. BÖLÜM

ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ ÇATIŞMALARIN ÇÖZÜMÜNDE PROBLEM ÇÖZME VE ARABULUCULUK

Abbas Türnüklü

(ss: 193-233)

OKULDA VE SINIFTA ÇATIŞMA.....	194
Öğrenci Çatışmalarının Nedenleri	197
Çatışmaları Çözümlemede Temel İlkeler.....	202
İnsanları Problemden Ayırma İlkesi	202
Pozisyon Üzerine Değil, Çıkarlar Üzerine Odaklanma İlkesi.....	204
Karşılıklı Kazanç İçin Seçenek Üretme İlkesi	205
Nesnel Kriterlerin Kullanımı İlkesi.....	205
ÖĞRENCİ ÇATIŞMALARININ YÖNETİMİ.....	205
OKULDA PROBLEM ÇÖZME VE ARABULUCULUK SİSTEMİNİN UYGULANMASI	209
Problem Çözme Tartışmaları	210
Çatışma Çözümünde Arabuluculuk Yaklaşımı	219
Çatışma Çözümünde Yargıcılık	229
SON SÖZ	229
KAYNAKÇA	231

9.BÖLÜM

ANA-BABA İLE İLİŞKİLER

Mehmet Güven

(ss: 235-248)

ANA-BABA İLE İLİŞKİLER.....	236
ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE AİLENİN YERİ VE ÖNEMİ	236
AİLE TÜRLERİ VE ÇOCUĞA ETKİLERİ	237
ANA-BABA TUTUMLARI VE ÇOCUĞA YANSIMALARI.....	239
ANA-BABALARLA İLETİŞİM.....	241

VELİ TOPLANTISI.....	244
ANA-BABALARLA BİREYSEL GÖRÜŞMELER	246
ANA-BABA EĞİTİMİ.....	246
KAYNAKÇA	248

10. BÖLÜM ÖĞRENCİ DİSİPLİN İŞLERİ VE UYGULAMALARI

Asım Özdemir

(ss: 249-291)

ÖĞRENCİ DİSİPLİN İŞLERİ VE UYGULAMALARI	250
İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRENCİ DİSİPLİN İŞLERİ VE UYGULAMALARI.....	255
Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi.....	255
Öğrencilerden Beklenen Davranışlar	256
Ödüllendirilecek Davranışlar ve Ödüller	257
Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar.....	258
Yaptırım Gerektiren Davranışlar	259
Yaptırım Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar	261
Kurullar ve Görevleri.....	261
Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu	262
Öğrenci Kurulu ve Okul Meclisleri	263
İfadelerin Alınması ve Kanıtların Toplanması	264
Yaptırımın Takdir Edilmesi ve Uygulanması	264
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRENCİ DİSİPLİN İŞLERİ VE UYGULAMALARI.....	266
Disiplin ile İlgili Açıklamalar	266
Öğrencilerin Uyacakları Kurallar ve Öğrencilerden Beklenen Davranışlar.....	267
Disiplin Cezaları ve Cezayı Gerektiren Davranışlar	271
Cezaların Uygulanması ve Ceza Takdirinde Dikkat Edilecek Hususlar.....	275
Disiplin ve Onur Kurulunun Kurulması	279
Disiplin Olaylarının Soruşturulması	283
(EK-1).....	287
(EK-2).....	288
(EK-3).....	289
(EK-4).....	290
KAYNAKÇA	291

1. BÖLÜM

DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN SÜREKLİLİĞİ

Mehmet OKUTAN

Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi

ORCID No: 0000-0003-2522-3959

İçindekiler

- Toplumsal Değişme
- Bilgi Patlaması ve Otoriteye Saygının Yok Olması
- Şiddetin Medyatikleşmesi
- Aile Yapısının Değişmesi
- Bilgi Yetersizliği
- Kaynakça

DİSİPLİN PROBLEMLERİNİN SÜREKLİLİĞİ

Öğretmenliğe yıllarca emek vermiş olanlar, öğretmenliğe daha dün başlamış olanlar ve hatta henüz eğitim fakültelerinde öğretmenlik uygulamalarına katılan öğrenciler “şimdiki çocukların eskisi gibi” olmadığından yakınırılar:

Biz ...okula giderken, öğrenci öğrenciliğini bilirdi. Öğretmenler gerçekten öğretmeye, öğrenciler de öğrenmeye çalışırlardı. Öğretmene saygı vardı. Öğrenciler şimdiki gibi dalga geçmezlerdi. Biz ne güçlüklerle okuduk, ama biz çalışırdık. Öğretmenlerimize, arkadaşlarımıza saygısızlık yapmazdık. Bir de sizin yaptıklarınıza bakın! Şimdiki öğrenciler bir başka...

Bir öğretmenin dile getirdiği bu yakınmaları farklı biçimleriyle işitebiliriz. Gerçekten, geçmişte okul ve sınıf bu kadar problemlerden arındırılmış, anlatılan biçimiyle sterilize bir ortam mıydı? Geçmişte öğretmenler ve genelde yetişkinler öğrencilerin davranışlarından yakınmıyor muydu? Bugün yetişkin olanların öğrenciliğinde de öğretmenlerin istemediği, hoşlarına gitmeyen ve yakındıkları davranışlar olurdu. Onların öğretmenleri de o günkü öğrencilerin “eskilere benzemediği, saygı sevgi kalmadığı” gibi ifadeler kullanırlardı. Açıkçası yaramazlık, haylazlık, tembellik, gürültü yapmak, kavga etmek, derse hazırlıksız gelmek, dersi dinlememek, derste başka şeylerle ilgilenmek ve benzeri bugünün öğretmenlerinin yakındığı pek çok durum, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin geçmişte de yakındığı şeylerdi. Yetişkinlerin yaramazlık, haylazlık ve tembellik gibi yargılamalarına neden olan davranışlar çocuklar için bir oyun ve eğlenceden ibaret olabilir. Ayrıca öğrencinin bazı davranışlarından hareketle bu tür yargılayıcı ve etiketleyici ifadeler kullanmak öğrencilerin benlik algısını da olumsuz etkileyebilir. Çocuklara göre doğal ve normal olan, hatta oyun ve eğlence olan pek çok davranış, bugün olduğu gibi geçmişte de yetişkinlere göre birer yaramazlıktan ibaretti.

Okulda ve sınıfta disiplin problemi oluşturan davranışlar geçmişte de vardı, bugün de var ve yarın da olacak. Farklı olan, disiplin problemlerinin niteliğinin değişmesi ve bu nitelik değişmesi karşısında biz öğretmenlerin çaresizliğinin, tükenmişliğinin doğal bir sonucu olarak problemlerin nicelik ve çeşitliliğinin de artmasıdır. Problemlerin bir kısmı öğrencinin doğal gelişiminin bir parçası olabilir. Okullar ve aileler öğrencilerin değişen ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalabilirler. Bunun da ötesinde toplumsal ve kültürel değişiklikler, eski problemlere yenilerinin eklenmesine neden olabilir. 1980’lerden günümüze sosyo-ekonomik yapıda, ailede, bilgi ve teknolojide hızlı bir değişim yaşanmıştır. Bu değişimin en somut belirtileri öğrencilerin düşünce, tutum ve davranışlarında izlenebilir (Levin

ve Nolan, 2000). Öğretmenler hala öğretmek ve öğrenciler de öğrenmek istiyor. Ancak, öğretmenler ve yöneticiler okulun çevresinde olup bitenleri anlamakta ve doğru değerlendirmekte zorlanıyor olabilirler. Bir okul müdürünün şu sözleri bu zorlanmanın somut bir kanıtı olabilir:

Müdür Yardımcısı... Bey sürekli olarak öğrencilerin içinde. Öğrenci ile bu kadar yüz göz olunmaz efendim. Bahçede, koridorda, öğrenciler servise binerken, anlayacağımız her yerde öğrenci ile bir arada. Böyle şey olmaz. Benim 37 yıllık meslek hayatım var. 23 yıl müdürlük yaptım. Okulda böyle disiplin sağlanmaz.... Beyin yaptıkları benim disiplin anlayışına sığmaz. Ben öğrencinin karşısına yılda bir kez çıkarırım. Bir kez konuşurum. Konuştuğum zaman da titretirim...

Müdür bey bu öğrencilerin titremeyeceğini ve yılda bir kez görünmekle disiplinin sağlanamayacağını, hatta okulun yönetilemeyeceğini anlamakta zorlanıyor olabilir mi? Bugünün okulunda 20-30 yıl öncesinden temelde farklı olan, belki de bugünün öğrencisinin yöneticiden ve öğretmenden öyle pek de korkmuyor olması olabilir mi? Bundan 20-30 yıl önce, bir öğrenci hata yaptığında korkuyor olabiliyordu. Bugün 8 yaşında bir çocuk “hata yapmama da izin verin, hata yapmadan nasıl öğrenebilirim ki?” diyebilmektedir. Çünkü bugünün öğrencileri 20-30 yıl öncesinin öğrencilerinden çok farklı bir dünyaya gözlerini açtılar. Biberonla birlikte kitle iletişim araçlarıyla tanıştılar. Yetişkinler onlara birşeyleri öğretmeye zaman bulamadan, onlar pek çok şeyi başka kaynaklardan öğreniyorlar. Bugün kü yönetici ve öğretmenlerin yakınmaları bu değişim olgusunu yeterince anlayamamış olmaktan kaynaklanabilir. Daha da önemlisi, geçmişe nostaljik bir biçimde bakan öğretmenlerin çoğu, “konuştuğunda öğrenciyi titretme”nin işe yarar bir disiplin yöntemi olamayacağını; “dünkü güneşle bugünkü çamaşırın kurutulamayacağını” anlayamamış gözükmektedir. Öğrenci farklı, aile farklı ve problem farklı. Dünün çözümleri (!) bugünün problemlerini çözemeyecektir. Tam da aksine bugünün problemi, dünün çözümlerinin hala uygulanıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Kuşkusuz öğretmenlerin eğitim öğretime bakış açıları, disiplin anlayışları ve sınıfta öğrenmeye uygun bir ortam sağlamak için gösterdikleri davranışlar da değişmektedir. Ancak günümüzde sınıfta ve okulda daha önce karşılaştığımız problemlerden farklı problemlerle karşı karşıyayız. Bu durum alışlagelmiş çözümleri geçersiz hale getirmektedir.

Öğretmenler daha etkili bir öğretim için, toplumsal ve kültürel alanda yaşanan değişimin öğrenci davranışı üzerinde etkilerini anlamak, çözümlenmek ve olumsuz etkileri en aza indirmeye çalışmak zorundadır. Etkili bir sınıf yönetimi ve etkili bir öğretim için öğretmenler (Levin ve Nolan, 2000);